

4.1

Terwijl Lata verliefd op Kabir begon te worden, speelde zich in Oud-Brahmpur een heel andere reeks gebeurtenissen af, die voor haar levensverhaal echter niet zonder betekenis zouden blijken. Die gebeurtenissen betroffen Prans zusje Veena en haar familie.

Toen Veena Tandon thuiskwam in Misri Mandi werd ze door haar zoon Bhaskar verwelkomd met een kus, die ze ondanks zijn verkoudheid blij in ontvangst nam. Daarna stootte hij weer terug naar de kleine bank waarop hij had gezeten, tussen zijn vader en diens gast in, en hervatte zijn uitleg over de machten van het getal tien.

Kedarnath Tandon sloeg zijn zoon toegeeflijk gade maar lette, allang overtuigd van Bhaskars genialiteit, niet zo op wat hij zei. Hoewel zijn gast, Haresh Khanna, die door een gemeenschappelijke kennis in de schoenenbranche aan Kedarnath was voorgesteld, het veel liever over het leer en het schoenenbedrijf in Brahmpur had gehad, leek het hem beter de zoon van zijn gastheer ter wille te zijn; vooral omdat het Bhaskar, die door zijn geestdrift werd meegesleept, diep teleur zou stellen als hij hierbinnen zijn publiek kwijtraakte op een dag dat hij niet naar buiten mocht om te vliegeren. Hij deed zijn best zich te concentreren op wat Bhaskar zei.

‘Kijk, ziet u, Haresh chacha, het zit zo. Eerst heb je dus tien, gewoon tien, dat wil zeggen tien tot de eerste macht. Dan komt honderd, ofwel tien maal tien, dat is tien tot de tweede macht. Dan komt duizend, dat is tien tot de derde macht. Dan tienduizend, dat is tien tot de vierde macht – maar daarmee begint het probleem, snapt u wel? Daar hebben wij geen apart woord voor, terwijl dat eigenlijk wel zou moeten. Tien tot de vijfde macht is een lakh. Dan komt tien tot de zesde macht, dat is een miljoen, dan tien tot de zevende macht, dat is een crore, en dan komen we weer bij een macht waar we geen woord voor hebben – tien tot de achtste. Daar zouden we ook een woord voor moeten hebben. Dan tien tot de negende macht, is een miljard, en daarna tien tot de tiende macht. Het is toch niet te geloven dat we zowel in het Engels als in het Hindi geen woord hebben voor een zo belangrijk getal als tien tot de tiende macht. Vindt u ook niet, Haresh chacha?’ besloot hij, zijn glinsterende ogen strak op Haresh gericht.

‘Maar weet je,’ zei Haresh, die ter wille van de bevlogen Bhaskar iets uit zijn geheugen opdiepte dat hij onlangs had gehoord, ‘volgens mij bestaat er wel degelijk een woord voor tienduizend. De Chinese leerlooiers in Calcutta, met wie wij zaken doen, hebben me weleens verteld dat zij het getal tienduizend als vaste rekeneenheid gebruiken. Hoe ze het noemen weet ik niet meer, maar zij gebruiken tienduizend als net zo’n natuurlijke eenheid als wij een lakh.’

Bhaskar raakte buiten zichzelf van opwindning. ‘Maar Haresh chacha, u móet dat woord voor me vinden. U móet erachter komen hoe ze dat getal noemen. Ik móet het weten,’ zei hij. In zijn ogen brandde een mystiek vuur en zijn smalle kikkergezichtje begon verbazingwekkend te stralen.

‘Nou goed,’ zei Haresh, ‘moet je horen. Als ik weer in Kanpur ben ga ik het uitzoeken, en zodra ik erachter ben hoe ze dat getal noemen stuur ik je een brief. Wie weet, misschien hebben ze zelfs wel een woord voor tien tot de achtste.’

‘Denkt u echt?’ fluisterde Bhaskar ongelovig. Zijn plezier had veel weg van dat van een postzegelverzamelaar die tot zijn stomme verbazing opeens van een wildvreemde de twee ontbrekende zegels van een onvolledige serie krijgt. ‘Wanneer gaat u weer naar Kanpur?’

Veena, die net binnenkwam met de thee, gaf Bhaskar een standje vanwege zijn ongastvrije vraag en vroeg Haresh hoeveel lepeltjes suiker hij in zijn thee wilde.

Haresh merkte onwillekeurig op dat haar hoofd daarnet onbedekt was geweest, maar dat ze het nu, bij haar terugkeer uit de keuken, had bedekt met haar sari. Hij vermoedde, terecht, dat ze dat op verzoek van haar schoonmoeder had gedaan. Hoewel Veena iets ouder was dan hij, en nogal mollig, bedacht hij onwillekeurig wat een expressief gezicht ze had. De licht bezorgde uitdrukking in haar ogen accentueerde de levendigheid van haar karakter alleen maar.

Veena merkte op haar beurt onwillekeurig op dat de gast van haar echtgenoot een knappe jongeman was. Haresh was klein maar niet gedrongen, goedgebouwd en licht van getint, met een eerder hoekig dan ovaal gezicht. Zijn ogen waren niet groot en zijn blik was open, wat naar haar overtuiging op een eerlijk karakter duidde. Zijn overhemd en agaten manchetknopen, zag ze.

‘Ga nu maar even met je grootmoeder babbelen, Bhaskar,’ zei Veena. ‘Papa’s vriend wil het met hem over belangrijke zaken hebben.’

Bhaskar wierp de twee mannen een smekende blik toe. Hoewel zijn vader zijn ogen had gesloten, voelde hij dat Bhaskar zijn beslissing afwachtte.

‘Ja. Doe wat je moeder zegt,’ zei Kedarnath. Haresh zei niets maar glimlachte. Bhaskar vertrok, boos dat hij werd buitengesloten.

‘Let u maar niet op hem, hij blijft nooit lang boos,’ zei Veena verontschuldigend. ‘Hij wordt niet graag buiten dingen gehouden die hem interesseren. Als wij, Kedarnath en ik, samen een spelletje chaupar doen moeten we er zeker van zijn dat Bhaskar niet thuis is, anders wil hij met alle geweld meespelen en maakt hij ons allebei in. Reuze vermoeiend.’

‘Dat kan ik me voorstellen,’ zei Haresh.

‘Het probleem is dat hij met niemand over die wiskunde van hem kan praten, en daarom is hij soms erg op zichzelf. Zijn onderwijzers maken zich eerder zorgen over hem dan dat ze trots op hem zijn. Soms lijkt het wel of hij expres slecht is in rekenen... als een opgave hem ergert, bijvoorbeeld. Ik herinner me een keer, toen hij nog heel klein was, dat Maan, mijn broer, hem vroeg wat 17 min 6 was. Toen hij 11 zei vroeg Maan hem daarvan nog eens 6 af te trekken. Toen hij 5 zei vroeg Maan hem om daarvan nog eens 6 af te trekken. En daarop barstte Bhaskar zowaar in tranen uit! “Nee, nee,” zei hij, “Maan maama wil me erin laten lopen. Laat hem ophouden!” En toen heeft hij wel een week niet meer met hem willen praten.’

‘Nou ja, dat wil zeggen twee dagen niet,’ zei Kedarnath. ‘Maar in die tijd wist hij nog niets van negatieve getallen. Zodra hij die kende wilde hij de hele dag alleen nog maar grote dingen van kleinere aftrekken. Enfin, zoals het er nu naar uitziet met mijn werk zal hij daar nog alle gelegenheid voor krijgen.’

‘O, trouwens,’ zei Veena zorgelijk tegen haar man, ‘ik denk dat je er vanmiddag maar beter niet kunt zijn. Vanochtend was Bajaj aan de deur, en toen hij je niet thuis trof zei hij dat hij tegen drieën terugkwam.’

Uit haar blik en de zijne leidde Haresh af dat Bajaj wel een schuldeiser zou zijn.

‘Als de staking voorbij is trekt het vast wel weer aan,’ zei Kedarnath enigszins verontschuldigend tegen Haresh. ‘Momenteel zit ik wat krap.’

‘Het probleem is dat er zo’n wantrouwen heerst,’ zei Veena. ‘En de plaatselijke bestuurders maken het er alleen maar erger op. Omdat mijn vader het zo druk heeft op zijn departement en in de kamer probeert Kedarnath hem te helpen door het contact met zijn kiezers te onderhouden. Dus als er problemen zijn komen ze vaak bij hem. Maar toen Kedarnath ditmaal probeerde te bemiddelen, hebben de schoenmakers, terwijl – ik weet dat ik het niet mag zeggen en dat hij dat ook liever niet heeft, maar het is gewoon zo – terwijl beide partijen hem graag mogen en respecteren, hebben de schoenmakers al zijn bemiddelingspogingen gedwarsboomd... alleen omdat hij handelaar is.’

‘Nou, dat is niet het hele verhaal,’ zei Kedarnath, maar hij besloot zijn toelichting uit te stellen tot hij met Haresh alleen was. Hij sloot zijn ogen weer. Haresh keek een beetje verontrust.

‘Maakt u zich geen zorgen,’ zei Veena tegen hem. ‘Hij slaapt niet, hij verveelt zich niet en hij is ook niet aan het bidden voor het eten.’ Haar man deed gauw zijn ogen weer open. ‘Dat doet hij de hele tijd,’ legde ze uit. ‘Zelfs bij ons trouwen; maar toen viel het niet zo op, achter die bloemenkransen.’

Ze stond op om te zien of de rijst al klaar was. Nadat de mannen waren bediend en hadden gegeten, kwam de oude mevrouw Tandon even een praatje maken. Toen ze hoorde dat Haresh Khanna oorspronkelijk uit Delhi kwam, vroeg ze of hij van de Khanna’s in Neel Darvaza was of van die in Lakkhi Kothi. Haresh antwoordde dat hij uit Neel Darvaza kwam, waarop zij zei dat ze daar als meisje een keer was geweest.

Haresh beschreef de veranderingen die er sindsdien hadden plaatsgevonden, vertelde wat persoonlijke anekdotes, preees de eenvoudige maar smakelijke vegetarische maaltijd die de twee vrouwen hadden bereid, en was een doorslaand succes bij de oude dame.

‘Mijn zoon reist veel,’ vertrouwde ze Haresh toe, ‘en dan krijgt hij van niemand fatsoenlijk te eten. Als ik er niet was zou hij zelfs hier...’

‘Dat is zeker zo,’ zei Veena, in een poging haar de wind uit de zeilen te nemen. ‘Het is enorm belangrijk dat je een man behandelt alsof hij een kind is. Wat betreft eten dan, natuurlijk. Kedarnath – ik bedoel Bhaskars vader...’ corrigeerde ze zichzelf toen haar schoonmoeder haar een venijnige blik toewierp,

‘...is gewoonweg dol op het eten dat zijn moeder maakt. Jammer dat mannen niet met een slaapliedje in slaap willen worden gezongen.’

Haresh’ ogen twinkelden en verdwenen bijna tussen zijn oogleden, maar hij hield zijn mond in de plooi.

‘Ik ben benieuwd of Bhaskar het eten dat ik maak altijd lekker zal blijven vinden,’ ging Veena verder. ‘Vast niet. Als hij trouwt...’

Kedarnath stak zijn hand op. ‘Kom kom,’ zei hij licht verwijtend.

Haresh zag dat Kedarnaths handpalm vol littekens zat.

‘Wat zei ik dan?’ vroeg Veena onschuldig, maar ze ging op een ander onderwerp over. Haar man was van een rechtschapenheid die haar licht benauwde, en ze wilde geen slechte indruk op hem maken.

‘Weet u, ik verwijt het mezelf dat Bhaskar zo bezeten is van wiskunde,’ ging ze verder. ‘Ik heb hem Bhaskar genoemd, naar de zon. Later, toen hij één was, hoorde ik van iemand dat een van onze oude wiskundigen Bhaskar heette, en nu kan onze Bhaskar niet leven zonder die wiskunde van hem. Namen zijn ontzettend belangrijk. Mijn vader was niet in de stad toen ik werd geboren, en toen heeft mijn moeder me Veena genoemd. Ze dacht dat dat hem plezier zou doen, omdat hij zo van muziek houdt. Maar daardoor ben ik bezeten van muziek geraakt en kan ik ook niet leven zonder muziek.’

‘O ja?’ zei Haresh. ‘En speelt u veena?’

‘Nee,’ lachte Veena, en haar ogen glansden. ‘Ik zing. Ik zing. Ik kan niet leven zonder zingen.’

De oude mevrouw Tandon stond op en verliet het vertrek.

Even later ging Veena schouderophalend achter haar aan.